

Motivația deplasărilor în scop religios. Consumarea Credinței în Maramureș prin prisma pelerinajului

Lector univ. dr. Bogdan Ioan Dan
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

„Biserica în înțelesul ei de comunitate religioasă (înțeleasă) organizată omogen, este un vehicul care transportă religia în spațiu și mai ales în timp”.¹²

„Religia capătă forma socială prin comunitățile ei coerente, adică prin organizarea ecleziastică, deci prin bisericile în care se divide intrinsec însă religia este o stare intimă a conștiinței”.¹³

V. Kernbach

Religia și religiosul îl ispitește pe om oferindu-i o dimensiune psihosocială în care acesta încearcă să se regăsească prin rugăciune, contemplare, meditație sau cunoaștere.

Largi categorii de oameni, care au îmbrățișat o religie sau alta, găsesc în aceasta sprijin moral, motiv de relaxare, de regăsire sau păstrare a propriei intimități.

În funcție de apartenența la o religie sau alta, de cultura spirituală a individului, de limita sau dimpotrivă de orizontul credinței sale, „turistul” (**în acest context omul pătruns de credință**) care practică turismul religios, constant sau accidental, are motivații diverse:

- întâlnirea cu sacrul care are loc în lăcașurile de cult sau în preajma acestora, unde intimitatea individului este mai aproape de divinitate;
- ignorarea în aceste locuri a unor vicii sau stări pe care morala creștină nu le îngăduie;
- senzația de regăsire sau păstrare a propriei intimități;
- ocazia cunoașterii, înțelegerii și explicării motivelor care îndeamnă la împăcarea cu sine și cu cei din jur.

Tuturor acestora li se adaugă dorința de purificare spirituală care duce la dobândirea unei tihne interioare, la vindecarea psihică atunci când este cazul.

Factor important în această motivație este și continuitatea respectării unor obiceiuri transmise peste veacuri din generație în generație.

¹² Victor Kernbach, „Biserica în Involuție”, Editura Politică, 1984, p. 54

¹³ Idem

Maramureș este una dintre zonele României care se deosebește printr-o cultură populară impresionantă și încă vie, materializată în arhitectură populară, port, meșteșuguri tradiționale, numeroase obiceiuri calendaristice și obiceiuri din ciclul vieții. Maramureș înseamnă o largă și prețioasă paletă de bogății naturale ce simulează potențialul de creativitate, înseamnă frumusețea plaiurilor și ospitalitatea gospodăriilor.

Județul Maramureș oferă lumii o bogată și originală spiritualitate. Este inestimabil tezaurul de cultură populară, tradițiile, obiceiurile, folclorul, meșteșugurile, cercetătorii de pretutindeni caracterizând Maramureșul ca o placă turnantă a civilizației populare.

În toate zonele există o rețea de sărbători, de datini folclorice, de târguri ale meșterilor, evidențiindu-se festivalurile datinilor de iarnă de la Sighet și Tg. Lăpuș, „*Sărbătoarea castanelor*” din Baia Mare, precum și sărbătorile dansului și portului popular din Șomcuta Mare, Asuaju de Sus, Mesteacăn, obiceiuri de „*Sânziene*”, și „*Hora la Prislop*” de la Borșa, „*Tânjaua de pe Mara*” din Hoteni, sau „*Armonii de primăvară*” de la Vișeu de Sus. Județul se înscrie în spiritualitatea țării cu aproape 200 de instituții și așezăminte pentru cultură și artă.

Cultura, religia și arta exprimă complexitatea ce are loc în viața spirituală a societății: autonomia, libertatea de creație, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, ascensiunea spirituală și simțirea românească, primordialitatea valorii, șanse egale la cultură, identitatea națională în circuitul internațional de valori.

I. Definirea noțiunii de turism

În perioada actuală, turismul este de mare importanță atât pe plan național cât și internațional, reprezentând unul dintre cele mai complexe fenomene ale civilizației contemporane nu numai prin proporțiile impresionante ale populației globului care-l practică, dar mai ales prin implicațiile sale. Denumirea de „*turism*” a căpătat în zilele noastre sensuri ce realizează o mare complexitate de situații, de la necesitatea firească de a cunoaște, de a vedea sau de a descoperi, până la cerințele reconfortării fizice sau intelectuale.

Obiectul imediat al oricărei forme de turism îl constituie aspectele mai mult sau mai puțin „*artistice*” ale naturii locurilor, natura cu toate însușirile aerul, pământul, vegetația sau apa. Dar oricât de spectaculoase vor fi asemenea însușiri, ele pot da deplinătate numai în măsura asocierii lor „civilizației”, componentelor realităților sociale, istorice, economice privite ca atare, dar mai ales pe firul metamorfozelor lor în timp și spațiu.¹⁴

¹⁴ William Theobald, *Global Tourism* (1994), Butterworth-Heinemann, p. 201

II. Turismul religios

Se referă la pelerinajele credincioșilor la lăcașurile de cult, considerate sfinte de diferite religii (Lăcașurile de cult din Maramureș pentru credincioșii ortodocși, orașul sfânt Mecca pentru musulmani etc.); pelerinajele de la marile sărbători de cult (Crăciun, Paște etc.), la haramurile mănăstirilor și bisericilor care atrag, în perioadele sărbătorilor religioase tradiționale, un număr mare de pelerini.

Turismul religios reprezintă o formă a turismului cultural, practicat de turiști pe de o parte, în scopul achiziționării de noi cunoștințe, iar pe de altă parte în scopul satisfacerii unor nevoi spirituale.

În cazul turismului religios, patrimoniul turismului îl reprezintă obiectivele cultural-religioase, care din punct de vedere al rangului eclezastic și al modului de funcționare sunt divizate în: catedrale, biserici, mănăstiri și schituri, la care se mai adaugă și muzeele din incinta acestora. Importanța lor turistică a crescut în ultimele decenii, pe măsura introducerii acestora în circuitele naționale și internaționale ale cunoașterii.

La fel de importante sunt și manifestările turistice care în acest caz se desfășoară sub forma pelerinajelor. Acestea au loc fie la sărbătorirea hramului unei biserici sau mănăstiri, fie cu ocazia împlinirii unui număr de ani de la edificarea unei mănăstiri, fie datorită aducerii unor moaște sau icoane făcătoare de minuni.

Turismul religios se poate manifesta sub forma turismului de distanță mică, atunci când se limitează frecvent la deplasări scurte cu o durată de câteva ore până la una două zile în zona periurbană și sub forma turismului de distanță mare, care cuprinde activități desfășurate în afara zonei periurbane sau a localității de reședință, în mijloace de transport modern.

Turismul religios prezintă aceleași două forme în ceea ce privește originea turiștilor, poate fi intern sau internațional. Turismul religios se întâlnește mai rar sub forma unui turism organizat, mai ales când este vorba de turiști străini.

Un rol important îl au agențiile de turism care impun anumite programe. Turismul neorganizat este specific turismului religios, oferind turiștilor mai multă libertate în a-și alege singuri traseele și durata excursiei. Ceea ce este de remarcat ca fiind o trăsătură specifică a turismului religios este faptul că în acest caz baza tehnico-materială nu are un rol foarte important și ca atare nu este foarte bine dezvoltată. Ea constă în camerele modeste puse la dispoziție de mănăstiri și mai recent de pensiunile agroturistice, al căror număr și dotare crește din ce în ce mai mult, datorită mediatizării intense a acestor obiective cu atractivitate turistică.

Descrierea menționată în rândurile anterioare, cu privire la turismul religios reprezintă o parte a unui aspect de scanare, de observare la rece asupra anumitor meridiane determinante în înțelegerea rațională a acestei forme de turism.

Pășind în tărâmul sacralității, turismul religios devine pelerinaj, speranță, credință și, mai presus de toate reprezintă o dovadă certă asupra consumării credinței.

În această arie, îmi permit să stabilesc termenul de turism religios între ghilimele:

„Turismul religios” nu ține seama de sezoane, întrucât nu cuprinde activități specifice iernii sau verii.

Pelerinajul are origini antice, când creștinii credincioși se îndreptau în grup spre alte localități considerate sacre. Definiția pelerinajului înseamnă "o călătorie pentru a se uni cu sacrul făcut din motive de devoțiune sau din penitență într-un loc sfânt. Pelerinajul este cu siguranță o formă mult mai simplă și arhaică a turismului modern, mai ales a turismului religios. În realitate, turismul religios înregistrează o creștere pozitivă. Orice perioadă a anului este prielnică pentru a vizita mănăstiri, biserici, reușind să combine cultura și religia.

III. Obiective religioase în județul Maramureș

Una dintre cele mai importante atracții turistice din județul Maramureș este reprezentată de **Bisericile din lemn**, mărturii foarte bine conservate ale arhitecturii ortodoxe cu influențe gotice. Opt dintre aceste biserici au fost incluse în patrimoniul Mondial al UNESCO, în anul 1999. Înguste, înalte, construite din bușteni și având unul sau două turnuri cu acoperiș din șindrilă, lăcașele de cult sunt mărturia talentului artiștilor și meșteșugarilor români.

1. Mănăstirea Sfânta Ana de la Rohia

- situată la circa 900 m de centrul satului Rohia, județul Maramureș, într-un amfiteatru natural protejat de pădure;
- întemeiată în 1923;
- poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului”;
- au fost extinse anexele și chiliile și s-a alcătuit un muzeu ce deține o impresionantă colecție de icoane pe lemn și sticlă, a fost înființată o bibliotecă ce conține peste 25.000 de volume;
- cele mai importante volume sunt: Cazania lui Varlaam (în ediția originală din 1643), Noul Testament (1648), Biblia tradusă de Samuil Micu-Klein (1795), o Psaltire din vremea lui Caragea (1817) și Cronica Românilor a lui Gheorghe Șincai (1853);

- la demisolul bisericii se adăpostește Icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni;
- în 1977 s-a construit „casa Poetului”, cu cerdac în stil brâncovenesc;
- locul de reculegere al poetul Ioan Alexandru;
- monahul Nicolae Steinhardt și-a petrecut aici ultimii ani din viață, perioadă în care a redactat cărți care azi fac parte din patrimoniul cultural românesc;

2. Mănăstirea Bârsana

- situată la 22 de km sud-est de municipiul Sighetul Marmăției, la ieșirea din Bârsana, spre podul Slătioarei, județul Maramureș;
- la granița dintre Bârsana, Nănești și Cornești a fost atestată o mănăstire încă în anul 1390; în 1711, se ridică o nouă mănăstire pe Valea Slatinii, amplasamentul fiind apoi modificat în repetate rânduri; reconstrucția mănăstirii în locația actuală datează din 1993;
- este un complex monahal;
- construcțiile complexului, realizate din lemn și piatră, sunt decorate într-un stil numit „neomaramureșean”, în care se împletește stilul tradițional cu inflexiuni de modernism și monumentalitate;
- turnul bisericii are o înălțime de 57 m;
- deține două ateliere, unul de pictură și altul de țesătorie, muzeu de icoane și carte veche.

3. Mănăstirea de la Moisei

- situată în localitatea Moisei, la 13 km sud-est de Vișeu de Sus, 10 km vest de Borșa, pe DN Sighet - Borșa - Prislop - Vatra Dornei (171 km);
- mănăstire de călugări;
- poarta hramul "Adormirea Maicii Domnului";
- ridicată în amintirea fiului lui Moise Coman, monahul Grigore, în 1672;
- actuala biserică de lemn este clădită de Mitropolitul Ardealului, Sfântul Ierarh Sava Brâncovici și sfințită în 1672, când se pun temeliiile vieții mănăstirești ca metoc al mănăstirii Putna;
- deține o colecție de icoane vechi în stil bizantin: icoana Sfântului Nicolae dăruită la 1755, Adormirea Maicii Domnului;
- cărțile vechi confirmă existența legăturilor dintre Țara Românească și Moldova, cu Brașovul;
- arhitectura nu e de tip maramureșean, decorațiile sunt bogate, iconostasul are motive baroce;
- picturile murale sunt vechi, de după 1650, finisate parțial la sfințirea din 1672;
- a fost un centru de pictură înființat de Episcopul Dumitru Pop la începutul secolului al XVII-lea, cu icoane executate în stil postbizantin tradițional și arta renașcentistă.

4. Mănăstirea Săpânța - Peri

- situată în apropierea localității Săpânța, județul Maramureș;
- înființată pe vremea voievozilor Drăgoșești pe locul unei vechi sihăstrie ce purta hramul „Sfântul Arhanghel Mihail”;
- Voievodul Balcu și apoi Drag au dăruit acestei mănăstiri terenuri și bunuri, astfel încât în 1391 este ridicată o biserică din piatră;
- ridicată la rangul de Stavropighie Patriarhală cu jurisdicție peste bisericile din opt ținuturi și timp de 312 ani aici și-a avut sediul Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului;
- reședință a episcopului Iosif Stoica, canonizat de către Sfântul Sinod (1992) cu numele de Sfântul Iosif Mărturisitorul din Maramureș, prăznuit la 24 aprilie;
- aici au fost traduse și copiate în română pentru prima dată Psaltirea, Evanghelia, Legenda duminicii, Codicele Voronețean și Faptele Apostolilor;
- distrusă în 1703 a fost reconstruită între secolele XX - XXI;
- noul lăcaș a fost sfințit la 31 august 2003;
- turnul bisericii măsoară 78 m, fiind apreciat ca cel mai înalt turn de lemn din lume;
- crucile sunt poleite cu 4,5 kg de aur, iar acoperișul este îmbrăcat în 200.000 de bucăți de șindrilă;
- edificiul este inclus în patrimoniul UNESCO.

5. Mănăstirea Breaza din Suci de Sus

- situată în satul Suci de Sus, la 25 km de Târgul Lăpuș și 58 km de Dej;
- biserica de lemn a fost construită între anii 1953-1954, iar primele chilii pentru măicuțe în anul 1958;
- noua biserică a fost construită începând cu anul 1989;
- poartă hramul „Sfânta Treime”;
- a fost distrusă în anul 1960, dar reînființată în 1990;
- în anul 1993 au fost construite anexele gospodărești, iar mănăstirea a fost populată de maici;
- biserica mănăstirii este construită din piatră și cărămidă, compartimentată în altar, naos și un pridvor;
- pictura e realizată în frescă, aparține stilului bizantin și este creație a artistului Spiridon Gau.

6. Mănăstirea Dragomirești

- situată pe teritoriul localității Dragomirești, la 45 km de Sighetul Marmăției;
- ridicată pe locul unei vechi așezări monahale din secolul al XVII-lea;
- poartă hramul „Sfântul Ilie Tevisteianul”, „Adormirea Maicii Domnului”;

- între anii 1926 - 1927 a fost ridicată o nouă biserică;
- biserica nouă a fost distrusă de incendiul din 1949 și refăcută în perioada 1950 - 1954;
- în anul 1959 a fost închisă și redeschisă în anul 1990;
- biserica este nepictată și cu puține elemente de decor;
- cea mai de preț icoană a mănăstirii este cea a Maicii Domnului cu Pruncul, datată în secolul al XVII-lea.

7. Biserica Sfântul Nicolae din Ardușat

- situată în localitatea Ardușat, județul Maramureș;
- construită în anul 1932;
- poartă hramul „Sfântul Nicolae”;
- corul bisericii are 105 ani de activitate și se poate lăuda cu un palmares pe măsura vechimii.

8. Biserica de lemn din Budești - Josani

- situată în localitatea Budești - Josani;
- ridicată în anul 1643;
- poartă hramul „Sfântul Nicolae”;
- este o construcție formidabilă și îndrăzneată pentru acea epocă;
- ridicată pe un plan dreptunghiular și cu o absidă poligonală;
- turnul său este diferit de cel al altor biserici din Maramureș, fiind încercuit de patru turnulețe mai mici; această caracteristică este specifică bisericilor ce se încadrau în stilul gotic occidental;
- interiorul a fost pictat în anul 1762 de către artistul Alexandru Ponehalschi; pictura este realizată în stilul „miniaturilor” și este de o valoare deosebită, dată atât de vechimea ei, cât și de acuratețea realizării;
- este cunoscută pentru faptul că în interiorul ei sunt păstrate cămașa de zale și coiful lui Pinteș Haiducul;
- a fost inclusă pe lista patrimoniului mondial al UNESCO în decembrie 1999.

9. Biserica de lemn din Ieud

- situată în localitatea Ieud;
- este cea mai veche biserică din Maramureș, fiind construită în anul 1364;
- poartă hramul „Nașterea Maicii Domnului”;
- această biserică a fost construită de familia nobiliară Balea;
- de-a lungul timpului, istorici și etnografi au realizat diverse studii referitoare la acest lăcaș, fiind impresionați de tehnica de construcție și ansamblul pictural;
- deși exteriorul este auster, interiorul uimește prin coloratură și sculpturi în lemn;

- era considerată una dintre bisericile mari ale acelei vremi;
- este împărțită în tinda femeilor (pronaos), biserica bărbaților (nava) și altar;
- pictura acoperă întreg interiorul bisericii, a fost atribuită pictorului itinerant Alexandru Ponehalschi, uimește prin varietate, complexitate și culori;
- nu se știe cu exactitate data refacerii ansamblului pictural, dar se presupune că ar fi fost anul 1765;
- a fost inclusă pe lista patrimoniului mondial al UNESCO în anul 1999.

10. Biserica de lemn din Desești

- situată în localitatea Desești;
- construită în anul 1770;
- poartă hramul „Sfânta Cuvioasă Paraschiva”;
- ridicată din bârne groase de stejar șlefuit;
- Victor Brătulescu a realizat un studiu ce prezintă grafic desfășurarea iconografică a bisericii;
- pictura acestei bisericii s-a păstrat în mare parte, ea acoperind pereții celor trei încăperi ale lăcașului - naos, pronaos și altar;
- pictura este caracteristică stilului postbizantin din secolul al XVIII-lea; cei ce au realizat operele murale din biserică sunt pictorii Bacinschi Andrei, Zugrav Radu Munteanu și Gheorghe;
- cele mai reprezentative scene pictate în biserică sunt: Judecata de Apoi, Vechiul și Noul Testament, Ciclul patimilor, o ilustrare a diverselor nații - evreii, turcii, tătarii, nemții, francii, cu elementele vestimentare și culturale specifice la Judecata de Apoi, focul Iadului și torturile la care sunt supuși cei care ajung acolo;
- lângă biserică este amplasat cimitirul și o construcție octogonală acoperită cu șindrilă, în care se oficiază slujbele în timpul verii;
- în anul 1999 biserica a fost inclusă pe lista patrimoniului mondial UNESCO, dar și pe lista monumentelor istorice de interes național.

11. Biserica de lemn din Rogoz

- situată în satul Rogoz;
- construită în anul 1663;
- poartă hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”;
- construită pe locul unei biserici mai vechi, cu ajutorul oamenilor din sat;
- ridicată pe un plan deosebit pentru acea vreme: pronaos poligonal, naos dreptunghiular și absida altarului în retragere, poligonală, cu șapte laturi;
- turnul clopotniță este pătrat, înalt și cu acoperiș încadrat de turnulețe mici;

- exteriorul este caracterizat de decorațiile complexe, îmbinând motivele laice: capul de cal și cele aparținând mitologiei românești arhaice: Soarele, Luna, Luceferii, Stelele cu cele religioase;
- pictată în anul 1785 de către zugravii Radu Munteanu și Nicolae Man, impresionează prin expresivitate și culorile luminoase;
- în anul 1834 a fost renovată și repictată;
- este inclusă pe lista monumentelor istorice de interes național și pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

12. Biserica de lemn din Plopiș

- situată în satul Plopiș, construită în anul 1798;
- poartă hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”;
- este una din cele mai echilibrate și bine proporționate lăcașuri de cult din Maramureș;
- compusă din pridvor, pronaos, naos, altar pe latura de est, toate ridicate pe o fundație din piatră;
- pictată în anul 1811 de către zugravul Ștefan;
- pictura este foarte bine păstrată, marea majoritate a reprezentărilor fiind scene cu Apocalipsa;
- este inclusă în patrimoniul mondial UNESCO și pe lista obiectivelor istorice de interes național.

13. Biserica de lemn din Poienile Izei

- situată în satul Poienile Izei;
- construită acum mai bine de 400 de ani pe locul unui vechi lăcaș de cult;
- corpul principal este construit pe un plan dreptunghic, iar altarul are plan pătrat mai strâmt decât planul corpului principal; acest tip de construcție este tipic pentru bisericile foarte vechi;
- acoperișul este înzestrat cu două rânduri de streșini și o turlă conică ce completează edificiul;
- pictura este realizată în stilul post-bizantin, în anul 1794, de către artistul Gheorghe din Dragomirești;
- pictura bisericii este bine conservată și uimitoare mai mult din prisma culorilor, decât prin scenele reprezentate;
- principalele teme abordate sunt: Judecata de Apoi - una din cele mai complexe fresce din Maramureș, Viața și Patimile lui Isus, o scenă unică în zonă este aceea în care Isus este transformat în pelican și își hrănește puii cu sângele inimii Sale;
- este inclusă pe lista patrimoniului mondial UNESCO și în rândul obiectivelor istorice de interes național.

14. Biserica de lemn din Șurdești

- situată în satul Șurdești;

- construită în anul 1766;
- a fost construită de către meșterul Ion Macarie, pentru comunitatea greco-catolică din zonă;
- poartă hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”;
- ridicată din bârne de stejar și înzestrată cu acoperiș ce are două streșini;
- a fost remarcată datorită faptului că are un turn înalt de 54 m, fiind printre cele mai înalte biserici de lemn din lume;
- pictura datează din anul 1783 și a fost realizată de către pictorii Stan și Ștefan;
- este inclusă pe lista monumentelor istorice de interes național și pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

15. Cimitirul Vesel din Săpânța

- situat în localitatea Săpânța, datează de la mijlocul anilor 1930, prima cruce fiind asamblată în anul 1935;
- creația artistului popular Stan Ioan Pătraș (1908 - 1977), sculptor, pictor și poet; opera acestuia a fost continuată de ucenicul său, Dumitru Pop Tincu;
- și-a căpătat renumele datorită epitafurilor scrise la persoana întâi și cu remarci ironice asupra vieții celui decedat, într-un limbaj arhaic specific zonei Maramureșului;
- materialul folosit pentru cruci este lemnul de stejar, inscriptat manual după ce a fost tăiat și uscat;
- partea superioară a fiecărei cruci are un basorelief cu o scenă din viața celui decedat;
- crucile sunt pictate cu renumitul „Albastru de Săpânța” și alte culori vibrante: galben, roșu, alb și verde;
- cele peste 800 de cruci constituie o arhivă vastă, care prezervă istoria locuitorilor din Săpânța;
- considerat cel mai mediatizat, controversat și comercializat brand maramureșean.

Întreaga descriere a lăcașurilor ce constituie un pilon determinant în „turismul religios” din Maramureș, au fost scoase din cartea lui Costin Emil, intitulată „Biserici de lemn din Maramureș”, apărută la Editura Gutinul, 1999, ISBN 111,111 p. 45

Observație:

Am enumerat toate aceste obiective turistico-religioase, deoarece am dorit să subliniez anumite aspecte ce țin de profunzimea și sensibilitatea creștinilor români, anume faptul că românii și-au păstrat terenurile și coordonatele considerate sacre, reconstruind lăcașurile distruse, păstrând artefacte valoroase pentru poporul român și, mai ales, păstrând dovezi asupra puterii credinței pe aceste țărâmur.

Turismul religios, în terminologie arhaică, pelerinajul, a reprezentat și reprezintă în continuare un potențial de îndumnezeire a omului, pelerinaj susținut puternic și de construcțiile cu valoare puternică și de tot ceea ce ele protejează și pun la dispoziția omului.

IV. Tradiții păgâne, precreștine în Maramureș

Cele mai răspândite și mai fastuoase obiceiuri populare erau, pe vremuri, cele legate de marele Praznic al Crăciunului și de sărbătorirea Anului Nou.

Repertoriul tradițional al obiceiurilor și tradițiilor românești cuprinde pe lângă colindele propriu-zise - cântece de stea, vicleimul, plugușorul, sorcova, vasilica, jocuri cu măști (țurca, cerbul, brezaia), teatrul popular, dansuri (călușii, călușerii) - și o seamă de datini, practici, superstiții, ziceri, sfaturi cu originea în credințe și mituri străvechi sau creștine.

Deși puține dintre acestea se mai păstrează astăzi, este foarte interesant de văzut în ce credeau bunicii și străbunii noștri și cum sărbătoreau ei unele dintre cele mai importante evenimente din an.

CRĂCIUNUL. În satele din Maramureș tradițiile vechi de sute de ani sunt păstrate, chiar și de cei mici. Îmbrăcați în haine tradiționale din lână de oaie, cușme, gube și traiste, copiii colindă pe ulițele satului aproape fără încetare.

În Maramureș se colindă pe vârste: seara - copiii, după miezul nopții - tinerii și, în zori, bătrânii. **Colindele celor maturi sunt religioase, ale celor mici și ale tinerilor conțin și elemente precreștine legate de animale (găina, vaca, vulpea, cerbul, oaia, calul, boul), de copaci (fagul, bradul, mărul), de plante cu valențe magice (busuiocul, rozmarinul).**

Toate colindele, „corinzile”, cum spun maramureșenii, conțin însă, fie că sunt precreștine, fie creștine, urări de bine, sănătate și belșug.

ANUL NOU - obiceiul **teatrului popular religios** jucat de săbători s-a păstrat viu în Maramureș și constituie un element de atracție pentru turiștii care vin în zonă.

Viflaimul este o piesă inspirată din Biblie care relatează povestea Nașterii Mântuitorului. Iosif, Maria, Irod, Jidu, Moșu, Moartea și Dracii sunt câteva dintre personajele pitorești, bogat costumate și mascate.

În noaptea de Anul Nou, fetele și feciorii practică scene de acte magice care au devenit „**jocuri**”. Majoritatea lor evidențiază soarta viitoare a tinerilor. Se detașează „**metehăii și metehoaiele**”, acele măști ce se fac feciorilor și fetelor necăsătoriți și care se pun în noapte, îndemnând pe aceștia la încadrarea în societate.

Tot în noaptea de anul Nou dar și la Bobotează se practică **jocul „Capra”** și **jocul „Ursului”**, care prin grotescul dansului, umorul savuros al

versurilor, dialogul viu, costumația și în special măștile aduc spectatorului adevărate satisfacții artistice.

Confectionate din blănuri, piele, pânze și coarne, ba chiar și din boabe de fasole la care se adaugă ciucuri colorați, mărgele, clopoței, panglici, aceste măști expresive au rolul vrăjitoresc de a împrumuta curaj și însoflățire celui ce le poartă.

Măștile sunt scoase la iveală cu ocazia teatrului naiv organizat de Crăciun și Anul Nou în chip de colindă pe la casele oamenilor, pentru a alunga spiritele rele și pentru a aduce aminte oamenilor că viața e trecătoare.

FESTIVALUL DATINILOR DE IARNĂ - Sighetu Marmăției - în perioada sărbătorilor de iarnă se desfășoară la doar 18 kilometri de Ocna Șugatag un impresionant festival al datinilor de sezon. Orașul devine o scenă în aer liber, când mii și mii de oameni, de la copii la vârstnici, vin de la sat în costumele lor specifice, mulți dintre ei mascați, prezentându-se cu ce au specific. Participarea la Festival și a multor grupuri folclorice din alte zone etnografice ale țării dă culoare manifestării.¹⁵

HUȚATA DE PAȘTE ÎN MARAMUREȘ: un obicei străvechi care imită actul sexual.

Eveniment major pentru întreaga creștinătate, Paștele e parcă mai încărcat de simboluri și tradiții ca oriunde în lume pe plaiurile maramureșene. Aici, în locul în care au supraviețuit destinului și istoriei dacii liberi care au conturat poporul român de astăzi, sărbătoarea pascală e privită ca o perioadă de trecere de la vechi la nou, **tradiția îmbinând aici simboluri străvechi, pre-creștine, cu nuanțele religioase aduse lumii de nașterea Mântuitorului.**

Unul din ritualurile care diferențiază Maramureșul de restul țării în această perioadă este „Datul cu huțata”, care are loc în fiecare an în Joia Mare.

Trecerea de la iarnă la primăvară, Huțata este un leagăn complex, pregătit special pentru Joia Mare, unde întreaga comunitate locală, dar mai ales tinerii, se adună pentru a se reîntregi înainte de Învierea Domnului.

La origini, obiceiul simboliza în special sărbătorirea trecerii de la perioada de iarnă la primăvară, întreg satul bucurându-se că a trecut cu bine de perioada rece și friguroasă din an.

Privitul pe sub „sumnele” fetelor. Pe huțată urcă fetele și băieții care se pregătesc să iasă din adolescență și se leagănă „pentru a ieși din iarnă”, sugerând în substrat „ieșirea din adolescență”.

Tocmai pentru a sugera acest ultim lucru, cei care participă la huțată trebuie să stea în picioare, față în față, băieți și fete, încercând să împingă

¹⁵ **Iordan Datcu**, *Tradiții din Maramureș*, Editura "Grai și Suflet - Cultura Națională", București, 2009, p.148

leagănul pentru a depăși „toaiele”, reperul, granița spre o nouă treaptă a vieții.

Potrivit etnologilor, gesturile de la huțată imită actul sexual. Tradiția spune că la acest eveniment flăcăii, și în general bărbații satului, se strâneau la huțată pentru a privi pe sub „sumnele” fetelor.

Tinerii învață la Huțată să se iubească „pentru că nici popa, nici mamele nu i-o învățat pe vremuri cum să facă coconi”, spun și astăzi localnicii.

OBICEIURI DE SÂNPETRU. În ceea ce privește Sânpetru, nu transformarea celor doi sfinți creștini (Pavel și Petru) într-unul păgân este esențială, ci atribuțiile primite de acesta în Calendarul popular, întrucât marchează miezul verii agrare și perioada secerișului.

Sânpetrul de Vară a preluat data (29 iunie) și numele Sfântului Apostol Petru din Calendarul creștin.

În Panteonul românesc Sânpetru de Vară este despărțit de fratele său, Sânpetru de Iarnă, patron al lupilor, de aproximativ o jumătate de an.

TÂRGUL DE FETE. Târgul Găinii este o sărbătoare preistorică ținută pe Muntele Găina din Munții Apuseni și dedicată zeiței neolitice Gaea, protectoare a femeilor măritate, sinonimă cu Târgul de Fete.

Cultul preistoric al zeiței, identificată de etnologi cu Sânziana, Maica Precesta, Dochia, Drăgaica, este întreținut de români, fără să-și dea seama, prin numeroase sărbători și obiceiuri, unele desfășurate pe munți (Târgul Găinii, pelerinajul de Sântămărie de pe Muntele Ceahlău), altele coborâte în zonele de deal și câmpie (Târgul Drăgaicei de pe Muntele Penteleu coborât la Buzău).

Întâlnirile solstițiale din Munții Carpați unde se înălțau rugi divinităților celebrate în luna iunie au asimilat de-a lungul timpului funcții noi: schimb de produse, petrecere, distracție. Acestea fac parte din patrimoniul cultural și istoric al Vechii Europe.¹⁶

„PAHARUL DE AUR” este paharul ritual cu care se bea la zile mari, cum este sărbătoarea Crăciunului, din care s-a băut cândva în momente solemne, la botez, la cununie, și care reprezintă un bun al familiei, transmițându-se din generație în generație. **La origine are un înțeles magic, proprietăți curative, unele dintre astfel de pahare poartă inscripții cu caracter misterios.**

¹⁶ **Ion Ghinoiu**, *Comoara satelor, Calendar popular*, Editura Academiei Române, București, 2005, p.p. 140 - 141

Concluzii

Rădăcinile culturale și religioase ale Maramureșului sunt străvechi. Datorită poziționării geografice a Maramureșului, aproape de centrul geografic al Europei, acesta a fost populat de o varietate de popoare cum ar fi români, ucraineni și maghiari.

De-a lungul secolelor aceste popoare au rămas credincioase propriilor culturi și credințe, iar acest lucru se reflectă în costume populare, arhitectură și specialități culinare specifice.

Unul dintre cele mai importante aspecte ale moștenirii culturale maramureșene derivă din puternica influență ce a avut-o religia.

Maramureșul abundă în atracții culturale naturale și artisanale. De la bisericile de lemn și muzee la piețele satelor și la viața de zi cu zi a sătenilor, avem senzația că am intrat într-un timp care s-a oprit în loc. Maramureșul este țărâmul sărbătorilor creștine. Aici, timpul nu este măsurat în luni, zile și ore, ci în vremea semănatului, a Postului Mare și a Sfințelor Paști, a cositului și a Sărbătorii Sfintei Marii, a recoltei și a pregătirilor pentru Crăciun.

Atunci când își termină munca, maramureșenii sărbătoresc cu toată însuflețirea. Își pleacă smeriți capul pentru rugăciune, dar se și bucură de joc, de horit și de locurile în care s-au născut.

Pentru a simți ritmul acestei regiuni trebuie să o vizitați în timpul sărbătorilor, când pământul, obiceiurile și oamenii se unesc într-un dans care conturează **Maramureșul...**

Și cum nimic nu este întâmplător, Depresiunea Maramureșului este denumită și „**Muzeul Nordului**” datorită atât peisajului natural de un pitoresc deosebit cât și bogăției obiceiurilor, tradițiilor și meșteșugurilor.

Bibliografie selectivă

1. **Costin, Emil** - *Biserici de lemn din Maramureș*, Editura Gutinul, 1999, ISBN 111,111
2. **Datcu, Iordan** - *Tradiții din Maramureș*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 2009
3. **Ghinoiu, Ion** - *Comoara satelor, Calendar popular*, Editura Academiei Române, București, 2005
4. **Kernbach, Victor** - *Biserica în Involuție*, Editura Politică, 1984
5. **Theobald, William** - *Global Tourism* (1994), Butterworth-Heinemann